

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ВЕЋУ ЗА СТУДИЈЕ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТУ

Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидаткиње Александре Шарковић,
магистра технолошке микробиологије

Одлуком Већа за студије при Универзитету 06 бр. 06-4558/VIII-7617/4-11 ЈКЈ од 23.05.2016
године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске
дисертације кандидаткиње Александре Шарковић под насловом „Улога телевизије у ширењу
еколошке свести становника руралних подручја у Србији“ у саставу:

1. проф. др Слободан Цвејић, ментор, ванредни професор, Филозофски факултет, Универзитет у
Београду (научна област: социологија)

2. проф. др Наталија Богданов, менторка, редовна професорка, Пољопривредни факултет
Универзитета у Београду (агроекономија)

3 проф. др Снежана Ољача, редовна професорка, Пољопривредни факултет, Универзитет у
Београду (агроекологија)

4. др Јованка Матић, научна сарадница, Институт за друштвене науке Београд (комуникологија)

5. проф. др Ђокица Јовановић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет у
Београду (социологија)

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са
кандидаткињом, Комисија је сачинила следећи:

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Биографски подаци о кандидаткињи

Александра Шарковић је рођена 08.08.1963. године у Београду. Дипломирала је на
Пољопривредном факултету Универзитета у Београду 1985. године на смеру Прехрамбена

технологија. Магистрирала је на истом факултету 1994. године и стекла звање магистра Технолошке микробиологије.

Од 1991. године ради као новинар у ОБРАЗОВНО-НАУЧНОМ ПРОГРАМУ, Радио телевизије Србије.

Од 1994 -2012. године аутор је бројних емисија у области екологије и заштите животне средине , руралног развоја и пољопривреде као што су *МОЋ ХРАНЕ, ПОЗАЈМЉЕНА ПЛАНЕТА, СПИРАЛА ЖИВОТА* и *ЕКО РЕЦЕПТ ЗА ЗДРАВ ЖИВОТ*.

Од 2012. године налази се на месту Одговорног уредника Редакције научног програма. Од 2013. године у оквиру научног програма припрема и уређује емисију *НАУКА У СЕЛУ* која се бави различитим аспектима и могућностима руралног развоја.

У току свог рада сарађивала је са бројним институцијама значајним за развој науке и образовање у Србији и у свету. У периоду од 2001-2006 била је члан тима РТС-а, за сарадњу са БМЦ (Baltic Medija Centar) који је обједињавао рад телевизија Југоисточне Европе.

Током 2010. године била на једномесечном усавршавању у Великој Британији – посета Британској националној телевизији - „BBC“ и Универзитету“ Харпер Адамс“- Центар за руралне иновације Велике Британије.

Добитник је бројних награда и признања на међународним и домаћим фестивалима телевизијског ауторства.

Страни језик-енглески

Научни радови:

1. Јевтић, С., Јевтић-Вукмировић, А., Шарковић, А., Курчубић, В., Илић, З.: Одрживи развој пољопривредне производње Рашког округа, Зборник радова, XV Саветовање о биотехнологији, Чачак 2010.
2. Шарковић, А., Цвејић, С., Богданов, Н., (2016) Еколошка свест пољопривредних произвођача у Србији: ставови и праксе. Теме, вол. 40, бр. 2.

1.2. Научна област дисертације

Ова дисертација је интердисциплинарног карактера и у оквиру општег приступа теорије одрживог развоја комбинује елементе приступа социјалне екологије, руралне социологије, агроекологије и комуникологије. Кандидаткиња је вешто комбиновала знања о заштити

животне средине, пољопривредној производњи, руралном развоју, утицају медија на еколошку свест и вези између еколошке свести и еколошких пракси.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1 Кратак преглед дисертације по поглављима

Докторска дисертација има укупно 230 страна, са 22 графикона и 30 табела који илуструју налазе емпиријског истраживања. Дисертација се састоји из четири дела са више поглавља. Први део представља преглед литературе и теоријску операционализацију појмова. У другом делу се излаже методологија емпиријског истраживања. Трећи део се састоји из презентације резултата емпиријског истраживања, док се у четвртом износи најважнији закључци.

Део под називом *Теоријски приступ* садржи неколико поглавља. У поглављу *Еколошки проблеми у руралним срединама* указано је на еколошке проблеме настале као последица пољопривредних пракси штетних по окружење, као и на политичке и стратешке мере које се предузимају на глобалном и националном нивоу у циљу смањења негативних ефеката пољопривреде на животну средину.

Друга тематска целина *Еколошка свест* даје преглед истраживања у правцу формирања еколошке свести и фактора који на њу утичу. Ово поглавље посебно указује на теоријска излагања о вези између ставова и понашања појединаца као и на облике еколошке свести руралне популације.

Треће поглавље *Телевизија као фактор формирања еколошке свести* указује на досадашња истраживања о утицају информација и масовних медија на популацију која живи и ради у руралним подручјима. Узимајући у обзир предмет истраживања указано је на еколошко – васпитно – образовну функцију специфичних телевизијских садржаја намењених произвођачима хране и осталим становницима руралних простора. Као завршни део *Теоријског приступа* истраживању представљено је поглавље *Еколошка свест руралног становништва и телевизијска понуда еколошких садржаја. У Србији*

У другој тематској области *Хипотетичко-методолошком оквиру истраживања* изложени су циљеви, хипотезе и методолошки приступ проблему.

Трећи део *Резултати и дискусија* садржи две целине. Прву, у којој су приказани резултати анкетног истраживања еколошке свести и еколошких пракси пољопривредника у руралним областима Србије и другу у којој се излажу резултати анализе садржаја специјализованих емисија намењених пољопривредницима на репрезентативном узорку овог програма за Србију.

Резултати анкетног истраживања се једним делом односе на анализу постојећег нивоа свести становника руралних подручја а другим делом на анализу специјалних телевизијских садржаја намењених овој популацији.

Постојећи ниво свести мерен је преко еколошких ставова, пракси и понашања као и утврђивањем њихове зависности од социо демографских фактора. Анализа садржаја телевизијских емисија намењених становницима руралних подручја обављена је ради утврђивања присутност еколошких и едукативних садржаја у овој врсти програма као и њихов могући утицај на формирање еколошке свести становника руралних подручја.

У четвртом завршном делу изнети су закључци истраживања и препоруке за телевизијске садржаје који би били намењени формирању еколошке свести становника руралних подручја.

2.2. Методолошки приступ

Истраживање је теоријско – емпиријског карактера, и укључује нацрт пројекта истраживања, проучавање литературе везане за испитивани проблем, формулисање одговарајућег појмовно-теоријског оквира и дефинисање методологије истраживања. У циљу проучавања литературне везе са испитиваним проблемом анализирани су монографије, студије, научни радови, стручни часописи, садржаји доступни на интернет мрежи који су непосредно повезани са проблемом који се истражује. За доказивање полазних хипотеза, од општенаучних метода коришћене су индукција и дедукција, анализа и синтеза које су омогућиле закључивање од општег ка посебном и супротно. Примењена је секундарна анализа теоријских и емпиријских студија о проблемима одрживог руралног развоја, еколошке свести и улоге медија у формирању друштвене свести.

Дефинисана методологија спроведена је у два одвојена методолошка приступа. У првом делу конструисан је и примењен упитник за анкетање испитаника у руралним подручјима у Србији. Припреме за анкетно истраживање вршене су у периоду од јануара до маја 2014. године. Анкетање је спроведено у периоду од јуна до децембра 2014. године и обухватило је 314 становника сеоских насеља у Србији. У другом делу овако дефинисаног методолошког приступа спроведена је анализа садржаја специјализованих емисија намењених пољопривредним произвођачима, које се емитују на четири различите телевизије које имају националну фреквенцу. Узорак за анализу садржаја специјализованих емисија намењених пољопривредним произвођачима чини по једна месечна емисија у току 2012. године са Б92 и ТВ Прва, док су са програма РТС укључене две емисије месечно од којих је једна у продукцији РТС а друга у продукцији РТВ. Узорковане емисије испитиване су са посебним акцентом на присутност еколошких и образовних садржаја.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1 Савременост и оригиналност

Кандидаткиња у својој докторској дисертацији обрађује тему која је од изузетног значаја за развој савремених европских друштава. Схватајући значај пољопривреде и развоја руралних подручја Европа је одмах после другог светског рата започела са спровођењем Заједничке аграрне политике (ЗАП) која се одвијала у неколико фаза. Мере које су се спроводиле у оквиру ЗАП значајно су одређивале димензије развоја руралних подручја, пољопривредне производње и посредно утицале и на живот руралне популације. Заокрет у заједничкој аграрној политици ЕУ направљен је 1983. године када је подршка усмерена на интегрални рурални развој смањујући значај мера чији су циљеви усмерени на раст производње и искључиво секторске приоритете. Усклађеност глобалне и европске политике потврђена је 1992. године када је на Конференцији УН у Рио де Жанеиру усвојен нов концепт одрживог друштвеног развоја а реформа ЗАП-а, која је спроведена исте године, прихватила пратеће мере које су се односиле на животну средину и шумљивање.

Раст глобалог интересовања за проблеме заштите животне средине и све развијенија свест о потреби очувања природних добара подстиче и бригу за рурална подручја. Рурални развој истраживан је са аспекта економских, социјалних и еколошких димензија, а јединствени

закључак гласи да је за спровођење ове политике од пресудног значаја улога локалног становништва и капацитети које они поседују. Сложеност професије пољопривредника тражи од њих да играју више улога. Од пољопривредника се захтева да више пажње обрађају на добро управљање земљиштем и на еколошке експертизе. Добра пољопривредна пракса (*GAP*) је концепт који подразумева примену одређених поступака у процесу пољопривредне производње и омогућава остварење циљева одрживе пољопривреде. Овај систем мера заснива се на знању уместо високих улагања и на коришћењу природних ресурса на одрживи начин. Пољопривреда је једина професија, која од човека захтева толико широк дијапазон знања а не условљава обавезно образовања. Истраживачи из области друштвених наука указују да се заштитом животне средине у руралним подручјима аутори баве са техничког и економског аспекта тог проблема занемарујући аспект еколошке свести становника руралних подручја. Досадашњи резултати истраживања који наводе да су пољопривредници свесни да пољопривредна производња доприноси загађењу животне средине и да они истовремено брину о животној средини, али је и загађују, указују да ниво еколошке свести о заштити животне средине није довољно развијен. Правовременим и објективним информисањем као и специјализованим еколошким телевизијским садржајима потребно је утицати на становнике ових простора како би прихватили вредносне ставове, норме и понашање које ће допринети развоју еколошких знања и свести становника руралних подручја о потреби за производњом здравствено безбедне хране, очувањем животне средине и бржим напретком одрживог руралног развоја у Србији.

Ова докторска дисертација користи два засебна емпиријска истраживања како би по први пут у Србији довела у везу садржаје телевизијских програма намењених пољопривредницима, степен њихове еколошке свести и њихову еколошку праксу. На овој основи су конципирани оригинални закључци који у много детаља објашњавају сложени механизам конституисања еколошке свести и улогу телевизије у њему.

3.2 Осврт на референтну и коришћену литературу

У својој дисертацији кандидаткиња користи више од 150 релевантних јединица литературе и других изовра података, на српском и енглеском језику. Ови радови покривају све научно-истраживачке области у које рад залази и комбинују теоријске и емпиријске приступе, што омогућује да тема из наслова буде целовито обухваћена. Осим научних и стручних радова консултовани су и многи документи из области политике руралног развоја и политике заштите

животне средине, што указује на усмереност кандидаткиње на применљивост резултата истраживања.

3.3. Применљивост остварених резултата

Закључци изнети у овом раду се могу користити у развоју едукативно-информативних телевизијских програма за пољопривреднике као инструмента за унапређење еколошке свести становника сеоских подручја. На овај начин, ова дисертација и њени закључци могу дати значајан допринос конципирању ефикаснијих политика одрживог руралног развоја и заштите животне средине.

3.5 Оцена достигнутих способности кандидата за самосталан научни рад

Кандидаткиња је уложила велики труд да савлада приступе из више научних области, да анализира одговарајуће теоријске радове и изгради сложени, мултидисциплинарни појмовно-теоријски оквир који је неопходан за целовито истраживање одабраног проблема. Осим тога, она је показала да влада сложеним методологијама за прикупљање и систематизацију релевантних података, као што су анкетно истраживање и анализа садржаја. Коначно, она је и у анализи прикупљених података показала способност промишљеног закључивања и синтетичког размишљања. Све заједно, ово је квалификује за самосталан научни рад.

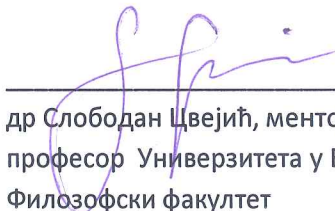
4. ЗАКЉУЧАК

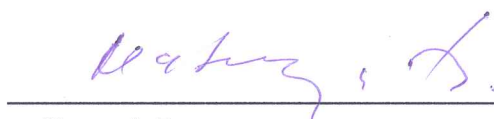
Докторска дисертација кандидаткиње Александре Шарковић под насловом „Улога телевизије у ширењу еколошке свести становника руралних подручја у Србији“ представља оригинални научни рад који комплексним методолошким приступом комбинује информације и знања из више научних области (одрживог руралног развоја, социологије, комуникологије, агроекологије), а закључке гради на широком обухвату релевантне литературе и емпиријским подацима посебно прикупљаним за потребе овог рада. Кандидаткиња је систематски и целовито обрадила проблем утицаја телевизијских програма намењених пољопривредницима на формирање њихове еколошке свести и њихове еколошке праксе и на основу тога изнела закључке који ће бити од значаја за будући научни рад у овој области, као и за унапређење политика у области одрживог руралног развоја и животне средине и уређивачких политика у телевизијским кућама са националном фреквенцијом.

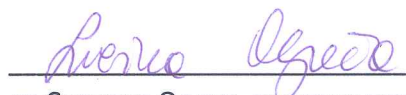
Комисија предлаже Већу за студије при Универзитету у Београду да Реферат прихвати, дисертацију под називом „Улога телевизије у ширењу еколошке свести становника руралних подручја у Србији“, стави на увид јавности и да се након тога кандидаткиња Александра Шарковић позове на јавну одбрану.

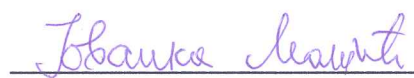
У Београду 28.06.2016. год.

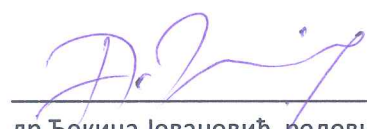
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

др Слободан Цвејић, ментор, ванредни
професор Универзитета у Београду,
Филозофски факултет

др Наталија Богданов, ментор, редовни
професор Универзитета у Београду,
Пољопривредни факултет

др Снежана Ољача, редовни професор,
Универзитета у Београду, Пољопривредни
факултет

др Јованка Матић, научни сарадник
Института за друштвене науке, Београд

др Ђокица Јовановић, редовни професор
Универзитета у Београду, Филозофски
факултет